

«بسمه تعالی»

سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران

اصول مالکیت فکری و
مرمات از اختراع

دکتر محمدرضا بختیاری

۱۳۹۰ ه.ش

سرشناسه: بختیاری، محمدرضا
عنوان و نام پدیدآور: اصول مالکیت فکری و حمایت از اختراع / محمدرضا بختیاری.
مشخصات نشر: تهران: سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص. مصور.
شابک: ۸۹۷-۹۶۴-۱۳۸-۹۰-۶-۲
یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۴۵-۱۴۶
موضوع: مالکیت صنعتی
موضوع: ثبت اختراعات
سازمان: پژوهشهای علمی و صنعتی ایران
رده‌بندی: کنگره: ۶۱۳ الف ۳/ب ۳۵۱/ زده‌بندی دیویی: ۳۴۶۷۳۰۴۸۲/۰۱۶
شماره کتابخانه ملی: ۲۵۴۵۴۲۱

سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران

اصول مالکیت فکری و حمایت از اختراع

محمدرضا بختیاری

ناشر: سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: خرداد ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

چاپ و صحافی: چکاوک

قیمت: ۳۰۰۰۰ ریال

نشانی سازمان مرکزی: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، میدان فردوسی، خیابان شهید موسوی
(فرصت جنوبی)، شماره ۲۷، صندوق پستی ۱۵۸۱۵-۳۵۳۸

تمامی حقوق مادی این اثر اعم از چاپ، تکثیر، نسخه‌برداری، ترجمه و جز اینها برای سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران محفوظ است.

فهرست

صفحه	عنوان
۵	پیش‌گفتار
۷	مقدمه
	بخش ۱: حقوق مالکیت فکری
۱۱	فصل ۱: تعاریف
۱۷	فصل ۲: قراردادهای مهم بین‌المللی مربوط به مالکیت فکری
۲۳	فصل ۳: نقش مالکیت فکری در توسعه کشورها
۲۹	فصل ۴: نقش مالکیت فکری در مدیریت دانش
	بخش ۲: دارایی‌های فکری حوزه مالکیت صنعتی
۴۳	فصل ۵: اسرار یا رازهای تجاری
۴۷	فصل ۶: اختراع
۵۱	فصل ۷: طرح صنعتی
۵۹	فصل ۸: نقشه (مکان‌نگاری) مدارهای یکپارچه
۶۳	فصل ۹: علائم تجاری - خدمات
۷۳	فصل ۱۰: نشانه‌های جغرافیایی
۷۹	فصل ۱۱: حمایت ترکیبی
۸۳	فصل ۱۲: حقوق تملک دارایی‌های فکری

بخش ۳: تعاریف و نکات مهم در مورد پتنت

- فصل ۱۳: تعاریف مرتبط با پتنت ۸۹
- فصل ۱۴: شرایط ثبت پتنت ۹۵
- فصل ۱۵: نکات مهم در مورد پتنت ۱۰۵
- فصل ۱۶: چگونگی و مراحل ثبت اختراع ۱۱۳
- فصل ۱۷: مقایسه تطبیقی مراحل ثبت اختراع در اتحادیه اروپا، ژاپن و آمریکا ۱۲۳
- فصل ۱۸: رعایت حقوق متقابل دارندگان اختراع و جامعه و اثر آن بر توسعه ۱۳۳

منابع و ضمائم

- منابع ۱۴۵
- ضمیمه ۱ - خط مشی و ضوابط حمایت فکری ۱۴۷
- ضمیمه ۲ - مثال شیمی ۱۶۱

پیش‌گفتار

به نا، آنکه جان را فکرت آموخت

توسعه اقتصاد ملی کشور نیازمند به‌کارگیری نیروهای خلاق جامعه است، تا با ارائه توانمندی‌های خود حرکت اقتصاد خرد و کلان کشور را تسریع نمایند. از دیگر سو محیط رقابتی اقتصاد بین‌الملل و حضور قدرتمند پیشروان عرصه فناوری، به ویژه فناوری‌های دانش بنیان، ضرورت حفظ حقوق و دارایی‌های فکری افراد را اجتناب‌ناپذیر ساخته است.

نگاهی به اسناد توسعه کشور به ویژه سند چشم‌انداز توسعه بیست ساله و برنامه‌های پنج ساله توسعه، نشان‌دهنده این مطلب است که کشور عزم آن دارد در عرصه رقابت‌های تنگاتنگ بین‌المللی توانمندی این ملت خلاق را به عرصه نمایش گذاشته و در سطح منطقه جایگاه والای خود را در اقتصاد، فناوری و علم به‌دست آورد.

اینگونه است که آشنایی افراد با اصول مالکیت فکری و ترویج آن در دستور کار سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران قرار گرفت. و سازمان تصمیم گرفت از متخصصین امر و آشنا با موضوع دعوت نماید تا با تدوین کتب و جزوات لازم این نیاز ملی را برطرف نمایند؛ که کتاب حاضر حاصل تلاش جناب آقای دکتر محمدرضا بختیاری از اساتید مالکیت فکری است.

این سازمان امیدوار است با توسعه دانش مالکیت فکری و حمایت از اختراع، سهم خود در توسعه کشور را ایفا نماید.

مهندس محمد حسن انتظاری

معاون نوآوری و همکاری‌های بین‌الملل

سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران

مقدمه

مالکیت فکری بیانگر رابطه بین هر دارایی فکری با پدیدآورنده یا مالک آن است. دارایی فکری نوعی نوآوری حاصل خلاقیت و فعالیت فکری است که می‌تواند در حوزه‌های فنی - صنعتی یا ادبی - هنری ایجاد شود، مانند خلق یک اختراع یا یک کتاب.

یکی از دغدغه‌های بشر از زمان باستان بوده که چطور می‌توان حقوق پدیدآورندگان این آثار را حفظ نمود و از کپی‌برداری‌های فکری ممانعت کرد. لذا دیده می‌شود که بخصوص در پنج قرن اخیر در قوانین ملی کشورهای غربی و در چند دهه اخیر در قوانین و مقررات بین‌المللی تمهیداتی به این منظور اندیشیده شده که به مجموعه آنها حقوق مالکیت فکری اطلاق می‌شود.

امروزه بدون شک رعایت و اجرای مؤثر حقوق مالکیت فکری در کشورهای توسعه یافته موجب پیشرفت فناوری، ادبیات و هنر گسترده است. در پرتو این قوانین است که پدیدآورندگان آثار خلاقانه خود را با اطمینان به عموم عرضه می‌کنند و هر دو طرف یعنی هم محققین و نوآوران و هم جامعه بهره‌مند خواهند شد. چون از یک سو طبق قانون کپی‌برداری از آثار توسط دیگران جرم است و لذا بر ارزش مادی این دارایی‌ها افزوده می‌شود، و از سوی دیگر با تشویق تولیدکنندگان و عرضه بیشتر محصولات، جامعه از تبعات رفاهی و توسعه‌ای آنها سود می‌برد.

حال سؤال اساسی مطرح این است که آیا در کشورهای در حال توسعه نیز عین

روابط یاد شده برای کشورهای توسعه یافته مصداق و کاربرد کامل دارد یا خیر. برای پاسخ به این سؤال لازم است ابتدا شناخت کامل و مناسبی از اصول و فلسفه حقوق متداول مالکیت فکری بدست آورده و سپس با مطالعه اثرات آن بر وضعیت توسعه همه جانبه، و رشد فناوری به درک صحیحی از نقش تاریخی و فعلی مالکیت فکری بر هر مرحله و وضعیت از توسعه یافتگی کشورهای مختلف برسیم. تنها با این روش است که قادر خواهیم بود راهبردهای پیاده‌سازی نظام مالکیت فکری در کشور را تعیین و برنامه‌های اجرایی لازم را تدوین و اجرا نماییم.

خوشبختانه با کنونی چند عنوان کتاب در زمینه‌های گوناگون مالکیت فکری چاپ و منتشر شده است. اما به نظر می‌رسد که تمام آنها با ادبیات حقوقی و برای محافل حقوقی به رشته تحریر درآمده‌اند.

با توجه به این که بحث‌های مالکیت فکری صرفاً حقوقی نبوده و با ماهیت چندزمینه‌ای که دارند قطعاً باید در بین محققین، مخترعین و پدیدآورندگان انواع دارایی‌های فکری در حوزه‌های مختلف فناوری، صنعت، دانشگاهی و پژوهشی نیز اشباعه یابند، برآن شدیم که در این کتاب اصول مالکیت فکری بخصوص در حوزه اختراعات و اثرات آن بر رشد فناوری‌ها را به زبانی ساده و کمتر حقوقی تبیین نماییم تا بیشتر مورد استفاده گروه‌های فوق‌الذکر و احیاناً تصمیم‌سازان در این حوزه‌ها قرار گیرد.

کتاب در سه بخش تنظیم شده که بخش اول آن دربرگیرنده مفاهیم و تعاریف کلی مالکیت فکری است. بخش دوم به انواع دارایی‌های فکری و نحوه حمایت از آنها اشاره دارد. و در بخش سوم بطور ویژه به اختراعات و حمایت از آنها در قالب پتنت پرداخته شده است.

امید است که خوانندگان کاستی‌های این کتاب را بر ما ببخشایند و پیشنهادهای سازنده خود را ارایه دهند.